

Szinlelés és valódiság a vallásban.

Ezekiel VIII. r. 10—12. v. «Bemenék és tekintém és ime minden utálatos csuszó-mászó és okatlan állatoknak képek és az Izrael házának minden bálványai felirva valának a falon körös-körül. És hetven férfiú az Izrael háza vénei közül áll vala előttök... és mindeniknek kezében vala az ő temjénezője és a füstnek sűrű köde megyen vala fel. És monda (az Ur) nekem: látád-e embernek fia, az Izrael házának vénei miket cselekszenek a setétben? .

Mióta e földre ember teremtetett s az ember eszmélni kezdett: vizsgálódásainak tárgya mindig önmaga s a világ volt. A tehetségek önmagában, melyeket meg nem fejthetett; az ok, cél és rend a világban, melyeket ki nem kutathatott. Egy szózat, mely elhangzott keblében a jónak érdekében, mikor a jó és rossz között habozott, gondolkodóba ejté; a folyton tartó enyészet és új élet látása a külvilágban, szemlélődéshez vezeté. Fennebb, fennebb emelkedett így az ember, ki önmagából, felül a világon, és kereste lelke azt az erőt és hatalmat, mely vég oka, forrása mindennek. S mikor ezt megtalálni vélte, leborult előtte, tisztelte, imádta, s megszületett ezzel az ember vallása. Aztán következett erre az egyéni, a faji és nemzeti vallásoknak egymás ellen való küzdelme, mert hát az egyének nem birhattak mindig ugyanazon mély belátással; a fajok és nemzetek pedig követelni kezdték kiváltságoltságukat. Így indult meg és még folyton tart a küzdelem a vallás életében.

Zsidó-ország történetén, mint valami fonalszál, kezdettől végig vonul a vallásos küzdelem. Az egyéni és nemzeti vallásnak a küzdelme. A próféták magasabb látkörrel, mélyebb kijelentéssel dicsekedtek, mint a nép, megtalálni vélték a végetlen erőt, a nagy hatalmat Izrael Istenének személyében; de a nép, a sorsában hányt-vetett, tudásában ingadozó nép nem mindig tudott a próféták magaslatára emelkedni; visszaesett a saját fogalma által alkotott isteneknek, a bálvány istenek imádásába. A próféta őrállója volt Istennek, vezére népének; jertek el hát — mondja — áldozzunk a mi atyáink, az Izrael ura Istenének. A nép áldoz, mert a próféta mondja, s örvend a próféta, mert Izraelnek vénei, a nép képviselői, parancsolói előtte

vannak és láthatólag igaz érzelmekkel áldoznak a nemzeti Istennek. Aztán eltávoznak, Isten látomást ad a prófétának. Egy ajtó tárul fel előtte, melyen belül együtt vannak Izrael vénei, áldozva titokban a bálvány isteneknek, tömjénezve a képeknek. „Látod-e embernek fia — szól az ur — az Izrael házának vénei miket cselekesznek a sötétben?”... Egy nagy csalódás a próféta életében és egy nagy tanulság reánk nézve, mert a vallás a szivből fakadván az a kérdés; melyik volt hát ez emberek előtt az igazi vallás? Az-e, melyet a próféta előtt nyiltan, avagy az, melyiket titkon, a sötétben vallottak, gyakoroltak? A vallás a szivből szárınazván, tagadhatatlan, hogy az birt előttük becsesel, melynek szivük meghódolt, még pedig nem a nyilvánosság előtt, hanem titokban. Mert mikép az emberek jellemének valódiságát nem a nyilvánosság, hanem a magány, a meghitt kör, hol nem gombolkoznak be, mutatja igazán: ugy igazi vallásukat is nem a templom, melyet gyakorolnak, nem az egyház, melyhez tartoznak, nem a hit-szónok, kit hallgatnak árulja el, hanem az, hogy magányaikban, a világtól elvonulva, minek hódolnak meg, ott minő Istent imádnak? Izrael vénei előtt az volt tehát az igazi vallás, melyet a sötétben, a titkos helyen vallottak. A próféta látva a bálvány istenek imádását, a képek előtt való tömjénezést, tisztában lehetett az emberi természettel s rá gondolva, hogy ugyanezek a vének csak az elébb még Izrael Istene előtt borultak le s ennek áldozatától jöttek áldozni a bálvány isteneknek, azzal is tisztában lehetett, hogy megvan magában a vallásban is a színlelés, és megvan a valódiság. Évezredek múlva, korunkban sincs ez máskép; lássuk azért, *miben áll a színlelés és miben a valódiság a vallásban?*...

* * *

A történelem a vallást és egyházat azonosította, pedig a multak tapasztalata szerint e kettő nem mindig jelent ugyanegyet. Ha kérdezzük az embert vallása felől, tisztában van, hogy melyik egyház tagja, de már vallását el nem árulja s a legtöbb azt nem is tudja, mert a vallást a felekezetek, vagy egyes egyházak korlátaihoz kötni nem mindig lehet. Értem azt a vallást, mely mindenkinek szivében gyökeredzik, nem pedig egyes egyházak hittételein alapszik. S ezzel az igaz vallással, az egyéni, a sziv vallásával sok visszaélés történt és történik napjainkban is. Kevesen vallották és vallják azt meg nyiltan, a leg-

többször csak titokban nyilatkozik. S éppen ezért sok színlelés van a vallásban.

A vallás célja mindig az, hogy megnyugvást, boldogítást szerezzen, megismertessen minket azzal a hatalommal és erővel, kitől mindnyájan vagyunk, kihez mindnyájan visszatérünk, kitől függünk és kiből remélünk. A vallás létezik az egyesekért és a társadalomért, hogy emelve az egyest, emelje az öszszest. Az igaz, a tiszta egyéni vallás valódi jellemét alkotja az egyeseknek, erkölcsi mérlegét a társadalomnak. Oly tulajdonunk az, melynek bélyegét rányomjuk tetteinkre, magaviseletünkre, és öltönyt ráadjuk szavainkra, érzelmeinkre.

De sajnos az egyéni, tiszta vallást nem igen láthatjuk így megnyilatkozni, mert az egyéni és társadalmi érdek sok színlelést visz be a vallásba a szerint, a mint az egyén és társadalom bizonyos célok szolgálatába szegődnek. Az embernek a világi jólétről és boldogságról különös felfogásai vannak s e felfogások szerint irányítja életét, sőt vallását. Általánosan ismert tény, hogy a legtöbben kényelmet, jólétet és világi előnyöket, méltóságot keresnek. Ezért sok színlelés van bevive a vallásba. Megjelennek sokan a hívek gyülekezetében, s mint Izrael vénei, a próféta előtt mutatják a látszólagos áhítatosságot, de aztán otthonaikban, magányaikban hódolnak a szívük szerinti vallásnak, vagyis bálványképeknek. Elfoglalja értelmüket, lelküket és akaratukat a világi jólét, kényelem és előnyök keresése, az ezekért való imádkozás s mint Izrael vénei titokban, ők is tömjéneznek bálványképeknek.

Emelkedést, világi emelkedést várnak sokan az egyház és vallástól, ott vannak ezért minden gyülekezetben, részt vesznek minden munkálkodásban, de aztán titkos magányaikban imádják a világi emelkedés bálványait s törlik fejüket, hogy mi módon használhatnák fel világi emelkedésükre az egyházat, a vallást is. Sokan megtérést mutatva, bűneik nyilvános eltörlését várják a vallásos társulatoktól, és azt, hogy a keresztény társadalom fogadja be az erkölcsi halottakat is kebelébe; de aztán, ha visszaadta a vallás az ilyeneket a becsületesek körének: akkor már semmibe veszik a vallást, az egyházat. Az ilyeneké nem igaz vallás, hanem csak színlelés a vallásban.

Volt idő, mikor világi jólétet nyújtott; hirt, nevet szerzett a vallás és egyház szolgálata; toltak is erre seregesen. És volt idő, mikor vértanukat kivánt s a világi javak elvesztését és ekkor megsokasodott a tagadók száma. Sok volt ekkor a színlelés a vallásban. Ha a

vallást arra akarjuk használni, hogy az nekünk világi kényelmet, jólétet, előnyt biztosítson; ha azzal hatalmat akarunk szerezni a lelkek, testek és minden javak felett; ha azzal koronát kívánunk elvenni és osztogatni, ha azzal az embereket nem szabadságra, de szolgaságba akarjuk vezetni: akkor a mi vallásunk csak színlelés a vallásban. Ha ily gondolatokkal imádkozunk a gyülekezetben: akkor halott a mi Istenünk; s csak az lesz élő Istenünk, mely előtt elrejtett helyeinken leborulunk. Az ember igazi vallását hát ne a nyilvánosság előtt, hanem a magányban keressétek; a mit itt gyakorol, az az ő vallása, a kit ott imád, az az ő Istene, ott tűnik ki: színlel-e az ember, mint Izrael vénei; ott látszik meg: igaz Isteni imád-e, avagy bálványképeket? !...

* * *

Nehogy azt véljük azonban, hogy a vallás mindenkinél színlelés, mert sokaknál meg van annak valódisága. Ha nem találkoztunk volna a vallásban valódisággal: akkor nehezen emelkedett volna oda az átlag emberiség, a hol ma van; akkor aligha nemesedtek volna a szivek és szelidültek volna az erkölcsök. Voltak minden korban, kiknek vallásuk valódiságához kétség nem férhetett s vannak ilyenek ma is. De hát mi a vallásban a valódiság? Nem az, melyet annyian össze-
tézestennek a lényeggel, hogy részt vegyünk csupán az istentiszteleten, ott legyünk a gyülekezetben s munkáljunk is ha kell érette; nem az, hogy lemorzsoljuk imáinkat és verjük mellünket. Ezek lehetnek külsőségek, de nem eszközei az idvességnek. A mi a valódiság a vallásban, az kizárólag az egyénnek, a szívnek tulajdona.

Mikor látod a természet szépségét és változatát, mely elbűvöl, vagy lehangel, a teremtmények millióját, a mint pályáját minden egyes megfutni törekszik; mikor vizsgálod önmagadat, kedélyednek annyi hullámozását, lelkednek szózatát, az életet és halált s megtalálsz végül az erőt és hatalmat, melytől mindennek vannak, mely fölött áll mindeneknek s a nélkül, hogy ezért valamit várnál, ez erőt és hatalmat tiszteled, az ezekkel bíró legfőbb lényt imádod: *ez a valódiság a vallásban.*

A szomorúság elfogja szivedet, a csapások könyet fakasztnak szemeidből, nincs vigasztalásod a világtól s te még sem zugolódol, hanem félrevonulsz, kiöntöd kebled árját s jól látod, jól tudod, hogy szomorúságod csak megpróbáltatás és tisztítás, a csapások erőssé-

gednek forrásai és áldod a legfőbb jóságot: *ez a valódiság a valóságban*. Ha egykor jót tettél, de most nyomorogsz, ha dús vagyond lehetne, de azt egykor embertársaid boldogítására szétosztád s most te is nélkülözsz és mégis áldod az Istent a múlt és jelenért; áldod a gyülekezetben és magányodban és nem bánva a múltat, nem siratva a jelent, bizva bizol az örök jóságban: *ez a valódiság a vallásban*. Ha nem tartasz magadnak bálványképeket, melyeket a világtól elvonulva imádsz; ha nem a kényelmet, nem a vagyont és tekintélyt, hanem lelkednek nyugodtságát, boldogságát keresve, beéred a körrel, s javakkal, melyek osztályrészedül jutottak; ha nem bántanak a földi dolgok és események, mert jól tudod, hogy mindenek az Isten kezében vannak; ha az aggodalmakat bátran viseled és teszed, a mit szived parancsol, lelked sugall; teszed pedig ezt jutalom nélkül, nem várva mást, mint Istenünk jóváhagyását: *ez a valódiság a vallásban*.

Az ilyenek csak egy Istent imádnak, s bálványképekről és közvetítőktől hallani sem akarnak. Szemtől szemben állanak és beszélnek Istennel. Ezeknél találod a szerénységet és alázatosságot, de egyszerűsmind a legnemesebb jellemet; nem vezetnek ezek félre senkit, de őket sem veze heti más félre, mert van egy talizmánuk, mely erősebb mindennél: az egyetlen, igaz Isten, kit ott hordoznak mindig szíveikben.

Ne a színlelést; — a valódiságot kövessétek ti a vallásban. Csak ez az, a mi fenntart az életben és küzdelmekben, kibékít a halállal és reményt ad az örök életre. Vannak-e bálvány isteneitek?!... Romboljátok le azokat, s ismerjétek meg azt, a mi a vallásban a valódiság; ismerjétek meg azt az erőt, hatalmat, bölcsességet és jóságot, mely egyedül Isten. Csakis őt imádjátok, benne bizzatok, benne reméljétek. A bálvány istenek megcsalnak, de Isten nem csal meg titeket. Ámen.